

Гришук Руслан Валентинович (доктор техн. наук, с.н.с.)

Оришук Ігор Олександрович

Савчук Владислава Сергіївна

Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова

АНАЛІЗ РОЛІ Й МІСЦЯ СИЛ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В ЛОКАЛЬНИХ ВІЙНАХ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

У статті приведено результати аналізу ролі й місця сил та технічних засобів психологічних операцій збройних сил провідних держав світу в локальних війнах та збройних конфліктах сучасності. Показано підходи до побудови структури сил психологічних операцій різних держав. Запропоновано класифікацію технічних засобів психологічних операцій. Проаналізовано особливості їх застосування в деяких локальних війнах та збройних конфліктах сучасності. Розставлено акценти на ролі й місці сил та технічних засобів психологічних операцій в поширенні психологічних впливів у деяких локальних війнах та збройних конфліктах за останні десять років. Окремим пунктом розглянуто та досліджено зазначені питання в антитерористичній операції на сході України.

Ключові слова: психологічний вплив, сили психологічних операцій, технічні засоби психологічних операцій, локальна війна, збройний конфлікт, антитерористична операція.

Вступ

Постановка проблеми. Характерною ознакою локальних війн та збройних конфліктів сучасності є постійно зростаюча роль інформаційної боротьби [1]. Суб'єктами та об'єктами інформаційного впливу під час її ведення все частіше стає цільова аудиторія з числа військовослужбовців та місцевого населення в зоні бойових дій, а також використовується ними інформаційна інфраструктура відповідно. Поява інформаційної зброї також суттєво змінює форми та способи збройної боротьби [3]. Як наслідок провідна роль в локальних війнах та збройних конфліктах сучасності відводиться силам психологічних операцій (ПсО). Їх застосування у поєднанні з відповідними технічними засобами показують високу ефективність ведення збройної боротьби, особливо в гібридній війні [1]. Тому питання, які пов'язані з дослідженням ролі й місця сил та засобів ПсО на сучасному етапі тільки актуалізуються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідна роль в сучасних локальних війнах та збройних конфліктах відводиться несиловим діям [2, 3]. Подібна тенденція спостерігається в усьому світі, що підтверджується результатами досліджень [3, 8-11, 13, 14]. Одним з ключових технічних засобів сил ПсО є інформаційна зброя, дослідженню якої також присвячено достатню кількість праць науковців як за кордоном, так і в Україні [1- 4, 13, 17, 20]. Зокрема в [7, 13, 17] розглядаються питання класифікації інформаційної зброї. У [7] в якості класифікаційної ознаки такої зброї використовується ознаковий підхід, де розглянуто її

класифікацію за каналами поширення, об'єктами та групами впливу, засобами ведення інформаційної боротьби. В [3, 5, 8-11, 15, 18] увага приділяється сферам в яких нині відбувається інформаційне протиборство. Поряд з тим одним з не вирішених питань й досі залишається питання узагальнення та систематизації складу, призначення, можливостей сил та технічних засобів ПсО, які залучаються до його ведення. Тому, не зважаючи на значну кількість досліджень і публікацій за визначеною темою, в результаті науково-технічного аналізу встановлено, що й надалі потребують проведення дослідження, які присвячені уточненню ролі й місця сил та технічних засобів ПсО на сучасному етапі розвитку науки, техніки та військового мистецтва.

Метою статті є уточнення ролі й місця сил та технічних засобів ПсО в локальних війнах та збройних конфліктах сучасності для пошуку нових дієвих шляхів удосконалення та модернізації зразків озброєння та військової техніки сил інформаційно-психологічних операцій Збройних Сил (ЗС) України в інтересах підвищення ефективності їх бойового застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Збройні сили практично всіх розвинених держав світу мають у своєму складі спеціальні структури, відповідальні за планування, організацію і здійснення інформаційно-психологічних впливів на військовослужбовців і населення противника [3, 5, 8, 9]: У збройних силах Російської Федерації (РФ) вони представлені як

структури психологічних операцій в штабі Головного розвідувального управління Генерального штабу; У збройних силах Великобританії – це міжвидові формування зі штабом у Центрі військової розвідки та безпеки, який підпорядкований Управлінню інформаційних операцій; в збройних силах КНДР – це підрозділи пропаганди серед військ і населення противника; У збройних силах Німеччини – це частини оперативної інформації в структурі сухопутних військ; У збройних силах Швеції – це загін ПсО підпорядкований оперативному управлінню Штабу головного командування ЗС Швеції тощо. У подальшому для узагальнення зазначені вище підрозділи називатимемо силами ПсО.

Організаційно-штатна структура сил ПсО провідних держав світу залежить від структури їх збройних сил та бойового досвіду, накопиченого ними в ході воєнних конфліктів, в яких вони приймали та приймають участь.

Як випливає з аналізу [14] можна стверджувати, що на даний час існує два підходи до формування структур ПсО. Перший підхід – це модульний. Підрозділи ПсО більшості західних держав підпорядковують безпосередньо генеральним штабам збройних сил (штабам видів збройних сил). У такому разі основною тактичною одиницею сил ПсО є батальйон. Батальйон ПсО як правило формується з штатних підрозділів ПсО. Такі батальйони орієнтуються на вирішення конкретних задач у випадку виникнення кризових ситуацій в тих чи інших регіонах та у період війни. Батальйони, у свою чергу, залежно від свого призначення і конкретних задач, включають роти, центри, взводи, секції.

У залежності від особливостей бойової обстановки і поставлених командуванням завдань з метою підтримки дій військ (сил) додатково формуються відповідні формування підтримки ПсО (CJROT, PSE, TPT) оперативного, оперативнотактичного та тактичного рівнів. Такий підхід характерний об'єднаним збройним силам НАТО.

Другий підхід [14] при організації сил ПсО в збройних силах характерний РФ, КНДР, В'єтнаму, Індії, Іраку, Сирії та збройними силами деяких інших держав. У них сили ПсО в основному є спеціальним штатним і практично незмінним підрозділом штабів (РФ, Індія, Ірак) або політичних органів усіх ступенів (В'єтнам, КНДР, Сирія). Організаційно-штатними одиницями для проведення ПсО у збройних силах цих держав є відділи (відділення, управління), що входять до складу штабів або урядових політичних структур, загони ПсО, агітаційні загони і спеціальні структури для підготовки інформаційно-пропагандистських матеріалів.

Найбільший військовий потенціал та бойовий досвід на сьогодні мають сили ПсО Сполучених Штатів Америки (США). Формування ПсО

збройних сил США було створено в 1991 р. в ході операції “Буря в пустелі” [5]. У червні 2010 директивою міністра оборони США цьому підрозділу було присвоєно назву – підрозділу “інформаційного забезпечення” (MISO). Принципові рішення з питань проведення ПсО приймає воєнно-політичне керівництво США в особі президента, уряду та Конгресу [17]. Як випливає з [17] безпосередньо за організацію та проведення ПсО збройних сил США, а також підтримку боєготовності відповідних сил та технічних засобів відповідає Об'єднане командування спеціальних операцій. Основним компонентом об'єданого командування спеціальних операцій є Командування спеціальних операцій сухопутних військ [14]. Основними регулярними формуваннями сил ПсО ЗС США та сухопутних військ США є 4-а та 8-а групи ПсО. Вони мають схожу структуру і включають штаб, штабну роту і по три регіональних батальйони. Крім цього, до складу 4-ї групи ПсО організаційно входить батальйон підготовки та поширення матеріалів інформаційно-психологічного впливу, а до складу 8-ї групи – батальйон тактичних інформаційних операцій. У 2010 р. до його штату була додатково включена п'ята за рахунок рота, що має бойовий досвід проведення ПсО в Афганістані [5].

У ЗС Великобританії організація та проведення психологічних дій покладені на 15-ту групу ПсО. Ця група була сформована ще під час війни в зоні Перської затоки (1991 р.) шляхом об'єднання різномірних підрозділів міністерства оборони і цивільних організацій, які відповідали за ведення інформаційного протиборства. Дана 15-та група ПсО є міжвидовим формуванням і підпорядковується управлінню інформаційних операцій. Група не має фіксованого чисельного штату і може розгортатися відповідно до покладених на неї завдань. Завдання зі здійснення заходів психологічного впливу (ПсВ) в ході проведення військових операцій безпосередньо покладаються на Центр оперативної інформації і підпорядкований йому 950-й батальйон оперативної інформації [14]. Структура сил ПсО Великобританії в цілому повторює структури в збройних силах США. Аналогічний підхід діє і в збройних силах Німеччини. У Швеції [9] 01 січня 2007 р. на базі 1-го Уппландського навчально-мобілізаційного полку зв'язку було сформовано полк ПсО. Згідно [9, 10, 15] полк було реорганізовано в 10-й загін ПсО. Загін входить до складу сухопутних військ, але діє в інтересах усіх видів збройних сил Швеції. Структура загону ПсО Швеції також в цілому повторює структуру групи ПсО збройних сил США на тактичному рівні.

У збройних силах РФ сили ПсО є спеціальним штатним і незмінним підрозділом, що діє у всіх загальновійськових об'єднаннях російської армії.

Вони призначені для виконання спеціальних завдань як всередині держави, так і за її кордонами. Сили ПсО ЗС РФ структурно включають: апарат управління, який організаційно підпорядкований до відповідним штабам; загони; спеціальні редакції для підготовки інформаційно-пропагандистських матеріалів – продукції ПсВ.

У збройних силах України сили ПсО представлені підрозділами та частинами інформаційно-психологічних операцій Сил спеціальних операцій. Тільки з 2015 р. згадані сили почали реорганізовуватися відповідно до кращих закордонних концепцій з урахуванням набутого ними бойового досвіду під час антитерористичної операції в сході України.

Для практичного вирішення завдань щодо здійснення ефективного ПсВ на цільову аудиторію, сили ПсО мають у наявності різноманітні технічні засоби, які постійно оновлюються з врахуванням новітніх досягнень науки і техніки.

У рамках загального підходу до класифікації будь-якої зброї для класифікації технічних засобів ПсО доцільно обрати ознаковий підхід [2]. Як наслідок пропонується класифікувати технічні засоби ПсВ сил ПсО за такими ознаками: призначення та формою ПсВ (рис. 1). Технічні засоби сил ПсО за призначенням можуть бути поділені на засоби для створення та засоби поширення продукції ПсВ. Засоби для створення продукції ПсВ в основному є комплексами для монтування відеороликів, промов, друку фотопродукції, тобто такі, що автоматизують процес створення продукції ПсВ. Також деякі з них спрямовані на автоматизацію процесу аналізу інформації, що сприяє створенню якісної продукції ПсВ. Наприклад, такі засоби дозволяють здійснювати моніторинг інформаційного простору, щоб обрати потрібний інформаційний привід для ПсВ та оцінити результати уже розповсюджених ПсВ. Засоби для поширення продукції ПсВ нині подані різними варіантами радіопередавачів, супутниковими системами передачі інформації, засобами доставки поліграфічної продукції матеріалів, що постійно модернізуються та удосконалюються. Найбільш ефективними з них є мережа Інтернет та засоби масової інформації (ЗМІ). Як видно з [14, 17, 20] технічні засоби сил ПсО, що призначені для розповсюдження продукції ПсВ за формою ПсВ можна поділити на засоби усного мовлення, відеотрансляцій та телемовлення, радіомовлення, доставки поліграфічної продукції, та ті, що призначені для створення продукції ПсВ поділяються на засоби для розроблення аудіо, відеопродукції, поліграфічні, змішані. Також з аналізу [17] встановлено, що звукомовні станції можуть бути як переносними, так і монтуватися на автомобільній і бронетанковій техніці, а також на бойових кораблях. Вони є досить широко використовуваними. Проте більша роль у

формуванні та поширенні ПсВ відводиться телецентрам та телестудіям, що призначені для підготовки, виготовлення та поширення відеоматеріалів високої якості телекомунікаційними мережами. Велика увага приділяється таким традиційним засобам ПсО як друковані засоби. Засоби доставки друкованих матеріалів окрім відомих модернізованих артилерійських агітаційних снарядів, мін та авіаційних бомб для доставки листівок включають новітні розробки. Так активно впроваджуються безпілотні літальні апарати та повітряні системи доставки листівок різних модифікацій [14].

Наприклад:

сили ПсО США забезпечені потужним різновидом засобів телерадіомовлення [17]. На європейському театрі воєнних дій вони мають 7 студій, більше 30 радіостанцій СХ діапазону та 14 КХ радіостанцій;

технічні засоби сил ПсО Великобританії включають цивільні ЗМІ, як самої Великобританії, так і іноземних держав [12];

для безпосереднього ведення усної пропаганди серед населення та здійснення ПсВ на противника сил ПсО збройні сили Німеччини широко використовують звукомовні засоби [1];

у Швеції головні завдання з розроблення та розповсюдження матеріалів ПсВ покладають на взвод ЗМІ. Для цього на озброєнні взводу знаходиться універсальний мобільний комплекс ЗМІ, апаратура якого розташовується у декількох стандартних контейнерах [9]. Окрема роль відводиться ЗМІ Швеції, ресурси яких за спеціальною згодою з урядом у випадку війни можуть бути використані в ході інформаційного протиборства.

Як показує досвід локальних війн та збройних конфліктів сучасності в ПсО в зоні бойових дій та районах проведення миротворчих операцій зазвичай беруть участь коаліційні збройні сили держав-членів НАТО та Європейського Союзу. Основним завданням сил ПсО НАТО, що беруть участь в спільних діях, є забезпечення проведення ПсО і спеціальних операцій, а також здійснення військово-цивільного співробітництва. Основними документами, що регламентують організацію і проведення ПсО формуваннями НАТО є: стандарти НАТО АJP-3.10 “Союзна спільна доктрина інформаційних операцій” і АJP-3.10.1. “Союзна спільна доктрина психологічних операцій”. У ході військових операцій під егідою НАТО та ООН, більшість держав здійснюють пропагандистську кампанію та для досягнення результату використовують методи інформаційної боротьби. У результаті прийняття резолюцій починаючи з 2000 Рада Безпеки ООН [8] ухвалила безліч миротворчих операцій в яких безпосередньо приймали участь сили ПсО різних держав. Динаміка участі підрозділів ПсО провідних держав

Теоретичні основи створення і використання інформаційних технологій

світу в локальних війнах та збройних конфліктах свідчить про зростання кількості локальних війн та збройних конфліктів за участі підрозділів ПсО, що підтверджують результати дослідження приведені

на рис.2. Очевидно, що і в майбутніх локальних війнах та збройних конфліктах сили та засоби ПсО використовуватимуться, що підтверджує результат апроксимації.

Рис.1. – Ознакова класифікація технічних засобів сил ПсО збройних сил провідних держав світу

Слід відмітити те, що на організаційно-штатну структуру і склад технічних засобів сил ПсО збройних сил провідних держав світу нині істотний вплив здійснює досвід, отриманий ними в ході участі в міжнародних миротворчих операціях і багатонаціональних навчаннях. Так, наприклад, досвід ПсО був використаний американцями в період проведення операції "Свобода Іраку" (2003 р.) арабському світі.

Зокрема ПсО в ході всього конфлікту проводилися за наступними каналами [5]: національні ЗМІ, теле- і радіоканали, штатні військові засоби. Так США під час цього конфлікту вдалося мобілізувати проти Іраку світову громадську думку, сприяти діяльності антиіракської коаліції, поглибити існуючий розкол в

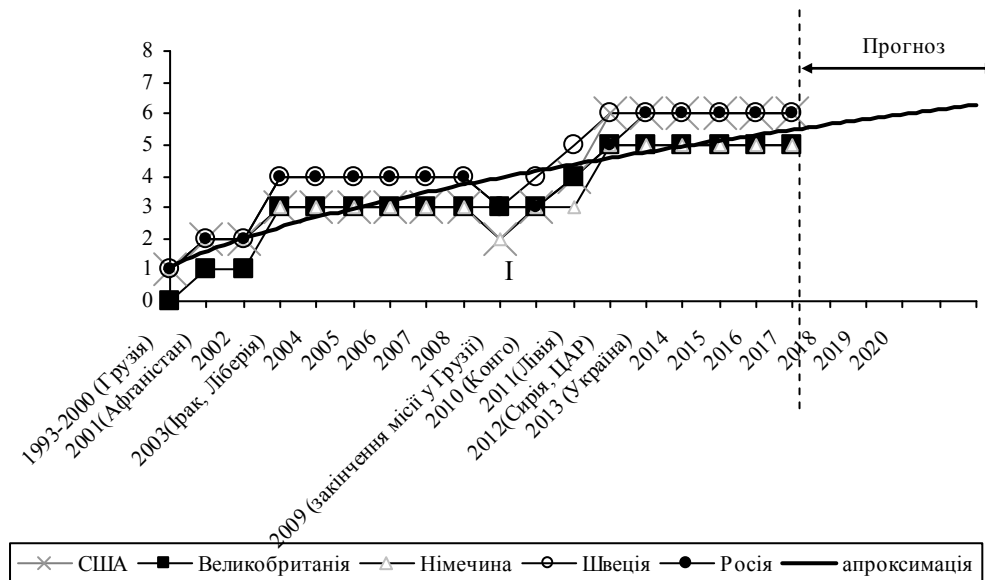

Рис. 2 – Участь підрозділів ПсО деяких провідних держав світу у збройних конфліктах сучасності (період спостереження з 2000 р. по 2016 р. за даними відкритих джерел)

Одним з головних напрямів ПсО, особливо на етапі підготовки до початку бойових дій, стало стратегічне дезінформування. Воно безпосередньо було реалізовано 8-м батальйоном 4-ї групи ПсО американських військ, що має в своєму розпорядженні теле- і радіостанції, звукомовні установки, мобільні друкарні [5]. У ході проведення ПсО було застосовано в основному традиційні форми та методи ПсВ. Для поширення листівок використовувалися спеціальні літаки EC-130E і бомбардувальники B-52, вертольоти, агітаційні артилерійські снаряди [17]. Відеопропаганда здійснювалася шляхом широкого поширення відеокaset в Йорданії та інших сусідніх з Іраком державах для подальшого переправлення їх в Ірак і Кувейт. У ході бойових дій широко використовувалося усне мовлення через мобільні звукомовні станції, що встановлені на автомобілях високої прохідності або на вертольотах. Звукомовні станції застосовувалися також для введення в оману противника відносно переміщень частин багатонаціональних сил і їх дислокації [14]. Більш поширеним стало використання можливостей мережі Інтернет. Так, з метою впливу на думку цільової аудиторії, на безкоштовних американських сайтах розміщувались антисаддамівські військові електронні ігри, доступ до яких був безкоштовним. На деяких з них можна також було знайти та будь-кому відправити антисаддамівські гумористичні електронні листівки [5]. Цільовою аудиторією дуже широко використовувались соціальні мережі. Основною їх аудиторією, як правило, виступає молодь, що легко піддається впливу. Для ефективного охоплення великої кількості цільової аудиторії у стислі терміни нині створюються чат-боти, що використовуються для поширення спеціальних впливів.

У другому десятилітті XXI століття ПсО вийшли на якісно новий рівень та почали активніше використовувати сучасні технології соціальних медіа [2]. Прикладом використання телевізійного мовлення

як форми пропаганди є Іранська ПсО. В 2011 р. Іранські фахівці зуміли перехопити та взяти під контроль управління над новітнім американським безпілотними літальними апаратами RQ-170 “Sentinel”, що здійснював розвідку над територією Ірану. Захоплений апарат був продемонстрований іранським телебаченням. Метою операції було продемонструвати всьому світу іранський технологічний потенціал і вразливість новітньої американської техніки [1]. В Афганістані (2001-2002 р.р.) збройні сили США активно використовували потенціал НАТО. В НАТО було створено спеціальну робочу групу, до складу якої увійшли представники органів ПсО й співробітники провідних європейських ЗМІ. Різко зріс обсяг мовлення на Афганістан. На території цієї держави було розповсюджено сотні тисяч портативних радіоприймачів, налаштованих на фіксовані частоти. Згідно з оцінками дослідження діяльності збройних сил Швеції, проведеного у 2010 р. фахівцями військової академії в Карлсборзі [10], ефективність ПсО Швеції в Афганістані виявилася вкрай низькою за надзвичайно складних соціально-психологічних особливостей населення держави.

Аналіз повідомлень світових ЗМІ і мережевих ресурсів дозволяє виділити основні засоби ПсО в рамках операції у Лівії 2011 р. Як впливає з [8, 11, 14], в зазначеній операції ймовірно було задіяно два літаки 130J (EC-130E) “Коммандо соло” зі складу 193-го авіаційного крила підрозділів ПсО ЗС США, оснащених телерадіомовним комплексом ПсО повітряного базування. Мовлення здійснювалось арабською, англійською та французькою мовами. Вони були адресовані працівникам портів, екіпажам торгових суден і військових кораблів Лівії з пропагандою проти режиму Каддафі. Здійснювалась телерадіотрансляція програм інформаційно-пропагандистського впливу на лівійські війська і населення в метровому і дециметровому діапазонах, а також придушення

системи зв'язку і управління, збір розвідувальної інформації. Авіація коаліції неодноразово поширювала листівки над населеними пунктами і позиціями урядових військ в Лівії. Як свідчить [15] існує висока ймовірність застосування в Лівії деяких типів безпілотних літальних апаратів в інтересах проведення ПсО. Наприклад, фахівцями сил ПсО Великобританії здійснювалися такі заходи, як розсилка текстових повідомлень електронною поштою і телефонні дзвінки на особисті і службові номери офіцерів лівійських ЗС з рекомендаціями припинити підтримку свого лідера, а також спроби переконати впливових лівійців перейти на бік опозиції, прямими погрозами, проведення за допомогою новітніх кіберзасобів оперативних дій в закритих урядових комп'ютерних мережах і телекомунікаційних системах. Згідно [10] Швеція в липні-жовтні 2011 також прийняла участь в операції НАТО проти Лівії. Кольорові листівки, скинуті над Лівією за три місяці операції, були надруковані за макетами, розробленими шведськими фахівцями, які і поширювалися особовим складом. Крім цього вони підготували і записали кілька програм теле- і радіомовлення, що транслювалися на територію Лівії з літаків США і з борту надводних кораблів з акваторії Середземного моря. УКХ-радіостанція зі складу мобільного комплексу ЗМІ в районі р. Сетермуен протягом семи днів здійснювала цілодобове мовлення передача під назвою "Колд-FM". У програму мовлення входили [10]: інформація про діяльність контингенту ЗС Швеції на навчаннях; інформація про пересування військ автошляхами; прогнози погоди; інтерв'ю з місцевими жителями і військовослужбовцями; музичні і розважальні блоки; місцеві новини.

Головним опонентом США і їх союзників в питаннях застосування сил ПсО на сьогодні є РФ. Сили ПсО діють у всіх загальновійськових об'єднаннях російської армії, починаючи від корпусу. Основне їх завдання – це цілодобове всебічне відстеження оперативної обстановки в різних регіонах. Сили ПсО РФ мають у своєму розпорядженні такі ж види технічні засоби ПсО як збройні сили провідних держав світу, але більшість з них є застарілими. Інші, більш сучасні технічні засоби ПсО, гірші за своїми тактико-технічними характеристиками.

Масив веб-публікацій з тематики російсько-грузинського збройного конфлікту в серпні 2008 р. [4] свідчить про широке застосування силами ПсО збройних сил РФ методів ПсВ. Для реалізації пропагандистських завдань ними були мобілізовані провідні російські телевізійні канали, які транслювали продукцію ПсВ. Грузія з першого дня конфлікту зробила ставку на поширення власної версії конфлікту саме серед зарубіжних ЗМІ [2].

Нині яскравим прикладом ведення інформаційної війни є збройна агресія Росії проти України. Цей конфлікт має специфічний характер – він є гібридним та таким, що відноситься до війн нового покоління. РФ використовує принципово нову зброю, яку за масштабністю та наслідками можна порівняти зі зброєю масового знищення. Основними засобами сил ПсО РФ на Сході України є засоби телерадіомовлення та друковані ЗМІ, що використовують різноманітні методи

маніпуляції українським населенням та військовослужбовцями [1]. Окремим напрямом, який активно застосовується агресором, є поширення чуток. В соціальних мережах можна нарахувати безліч тематичних груп, що містять інформацію з проросійською спрямованістю та пропагандою. До кола таких товариств можна віднести групи "Антимайдан", "Кибер Беркут", "Интернет-ополчение" тощо [2]. Найбільшою ідеологічною платформою російської агресії в Україні на сьогодні є інтернет-проект "Русская весна". З метою дискредитації України сили ПсО РФ найчастіше через соціальні мережі поширюють криваві або емоційні знімки з інших держав і подій, видаючи їх за події в Україні. В основному інформація, що розповсюджують російські ЗМІ носить характер медіа-вірусу. Прикладом такого медіа вірусу є розповсюдження інформації щодо звинувачення медіа экс-прем'єр-міністра України в його участі у чеченській війні. Активно транслюють спеціально підготовлені телепрограми як на російських каналах, так і на місцевих телеканалах тимчасово окупованих Донецької та Луганської областей, анексованої АР Крим. Російські структури ПсО вперше в історії збройних конфліктів застосовують гіперлокальний таргетинг, що являє собою показ реклами на всіх електронних гаджетах у радіусі приблизно до 15 км від точки трансляції [16]. Це дало змогу впливати підготовленим інформаційним масивом на психологічний стан військовослужбовців, особливо враховуючи те, що доступ до об'єктивної інформації в умовах бойових дій обмежений. Зокрема активно цей метод застосовувався під час боїв за Дебальцеве. Відповідно до [18] основною причиною загибелі солдатів стало використання мобільних телефонів на фронті. В [1] показано, що Російські підрозділи ПсО використовували станції радіоелектронної розвідки поблизу Донецька, Горлівки, Докучаєвська, а також є свідчення використання спецзасобів. Також ними використовувалися станції імітації роботи мобільних операторів. Наприклад, 06 квітня 2015 р. відбулася масова розсилка СМС-повідомлень абонентам операторів мобільного зв'язку з текстом "З вашого рахунку знято 10 гривень на підтримку сил АТО", що виявилася фейком [16]. Широко використовуються і класичні засоби створення ПсВ, а саме поліграфічні засоби для виготовлення бойових листків. Таких прикладів нині велика кількість.

Висновки й перспективи подальших досліджень

У результаті дослідження встановлено, що в локальних війнах та збройних конфліктах сучасності інформаційна боротьба займає важливе місце. Визначено, що в збройних силах більш розвинених держав світу задачі ведення інформаційної боротьби покладено на сили ПсО. Встановлено, що на сьогодні існує два підходи до їх комплектування: модульний підхід та штатні підрозділи ПсО. Показано, що модульний підхід є більш ефективним.

Визначено склад технічних засобів ПсО. Як результат з метою їх узагальнення запропоновано нову їх класифікацію. Опираючись на одержані вище результати було встановлено роль та місце в локальних

війнах та збройних конфліктах сил ПсО. Показано, що і в найближчій перспективі такі сили та засоби застосовуватимуться під час локальних війн та збройних конфліктів.

Перспективним напрямком досліджень є подальше

створення на цій основі єдиного комплексного підходу для ефективної протидії агресору та створення ефективних засобів для цих цілей.

Література:

1. Гнатюк С. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіг. доп. / за заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – 109 с. **23** **3. Гришук Р. В.** Основи кібернетичної безпеки: монографія / Р. В. Гришук, / за заг. ред. Ю. Г. Даника – Ж. : ЖНАЕУ, 2016. – 636 с. **3. Жук С. Я.** Тенденції та перспективи розвитку інформаційної боротьби й інформаційної зброї / С. Я. Жук, В. О. Чмельов, Т. М. Дзюба // Наука і оборона. – 2006. – №2. – С. 35–41 **4. Інформаційна складова** російсько-грузинського конфлікту в серпні 2008 року: ризики для Української держави [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/june>. **5. Китов П. В.** Совершенствование способов и средств ведения психологических операций вооружённых сил США / П. В. Китов // Зарубежное военное обозрение. – 2013. – № 3. – С. 19–20 **6. Конвенції ООН** з 2000-2016 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.un.org/ru/peacekeeping **7. Левченко О. В.** Класифікація інформаційної зброї за засобами ведення інформаційної боротьби / О. В. Левченко // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського, 2014. – 2. – с. 20 **8. XXI век:** эпоха информационно-психологических операций. Ливия. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.rizvanhuseynov.com/2011/05/xxi.html> **9. Мартов И.В.** Вооруженные Силы Швеции (рус.) / И.В. Мартов // Зарубежное военное обозрение. – 2013. – В. 631. – №10. – С. 6-11 **10. Мельник О. О.** Нові виклики та загрози вимагають нових підходів до оборони: досвід Швеції / О. О. Мельник, А. М. Чернова // Національна безпека і оборона – 2009 р. – №1 – вид. ЦЕНТР РАЗУМКОВА – С. 36-39 **11. Око планеты.** Стратегический обман: Хроника психологической

войны против Ливии. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://okoplanet.su> **12. Органы психологических операций** вооружённых сил Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://obmendoc.ru/files/users/ivanstudent/43/view> **13. Петрик В. М.** Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій / В. М. Петрик, В. В. Остроухов та ін. – К. : Росава, 2006. – 208 с. **14. Певцов Г. В.** Аналіз структури, функцій та завдань органів управління інформаційно – психологічної боротьби в Збройних Силах провідних держав світу. / Г. В. Певцов, С. В. Залкін, С. О. Сідченко, та інші // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил Удержави, 2015, № 3(20) **15. Поляков С. Ю.** Анализ и обобщение опыта информационно-психологической операции стран НАТО против Ливии / Поляков С. Ю. Змиевской Г. А., Куртов А. И., Потехенский А. И. // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2012, № 1(30) **16. Почепцов Г. Г.** Сучасні інформаційні війни. – Вид. 3-тє, доповнене та перероблене / Г. Г. Почепцов – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2016. – 504 с. **17. Прибутько П. С.** Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутько, І. Б. Лук’янець. – К. : Паливода А. В., 2007. – 252 с. **18. Сергій Галушко:** «Наша головна зброя проти росіян – це правда» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mil.gov.ua/ministry/zmiro-nas/2015/02/06/> **19. Толубко В. Б.** Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): монографія. – К. : НАОУ, 2003. – 320 с. **20. Фурашев В. М.** Інформаційні операції крізь призму системи моніторингу та інтеграції Інтернет-ресурсів / В. М. Фурашев, Д. В. Ланде // Правова інформатика. – 2009 – № 2(22). – С. 49-57

АНАЛИЗ РОЛИ И МЕСТА СИЛ И ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ОПЕРАЦИЙ В ЛОКАЛЬНЫХ ВОЙНАХ И ВООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТАХ

*Гришук Руслан Валентинович (доктор техн. наук, с.н.с.)
Оришук Игорь Александрович
Савчук Владислава Сергеевна*

Житомирский Военный Институт им. С. П. Корольова

В статье приведены результаты анализа роли и места сил и технических средств психологических операций вооружённых сил ведущих государств мира в локальных войнах и вооружённых конфликтах современности. Показаны подходы к построению структуры сил психологических операций разных государств. Предложена классификация технических средств психологических операций. Проанализированы особенности их применения в некоторых локальных войнах и вооружённых конфликтах современности. Расставлены акценты на роли и месте сил и технических средств психологических операций в распространении психологических воздействий в некоторых локальных войнах и вооружённых конфликтах за последние десять лет. Отдельным пунктом рассмотрены и исследованы указанные вопросы в антитеррористической операции на востоке Украины.

Ключевые слова: психологическое воздействие, силы психологических операций, технические средства психологических операций, локальная война, вооруженный конфликт, антитеррористическая операция.

ANALYSIS OF THE ROLE AND PLACE OF THE FORCES AND MEANS OF PSYCHOLOGICAL OPERATIONS IN LOCAL WARS AND ARMED CONFLICTS

Ruslan V. Hryshchuk (Doctor of Sciences)

Igor O. Oryshchuk

Vladislav S. Savchuk

S. Korolov Zhytomyr Military Institute

The article presents the results of the analysis of the role and place of the forces and means of psychological operations of the armed forces of leading countries in local wars and armed conflicts of modernity. The approach is shown to build the structure of psychological operations forces of the different States. A new classification of technical means of psychological operations. The article analyses the peculiarities of their application in some local wars and armed conflicts of modernity. Emphases on the role of forces and means of psychological operations in common psychological influences in some local wars and armed conflicts over the last ten years. Separate point considered and investigated these issues in the antiterrorist operation in the East of Ukraine.

Keywords: *psychological influence; forces, psychological operations, means psychological operations, local war, armed conflict, anti-terrorist operation.*

References

- 1. Gnatyuk C.** (2016) Information challenges Hybrid War: content, channels and mechanisms of counteraction: analyte. ext.[Informatsiini vyklyky hibrydnoi viiny: kontent, kanaly, mekhanizmy protydii] - K: NISS, 109 p. **2. Grischuk R. V.** (2016) Basics cyber security: Monograph [Osnovy ciber bezbeky: monografija].-ZH.: ZHNAEU,-636. **3. Zhuk S. Y.,** Chmelyova V. A., Dziuba T. N. (2006). Tendencies and prospects of development of information war and information combat weapons [Tendencii i prespektyvy rozvytky informacionoi borotby i informacionoi zbroi] Nauka i Oborona №2. - S. 35-41 **4.** "Information component of the Russian-Georgian conflict in August 2008, the risks to Ukraine", available at: <http://old.niss.gov.ua/monitor/june>. **5. Kitov P. V.** (2013) Improvement funds Doing informations and psychological operations forces USA [Sovershenstvovanie sredstv I sposobov vedenia psyhologicheskyyh operaciy SHA] Zarubezhnoe voennoe Obozrenie № 3. - P. 19 **6.** "UN Convention on the years 2000-2016" available at: www.un.org/ru/peacekeeping **7. Levchenko O. V.** Classification of information weapons by means of information warfare [Klasyfikatsiia informatsiinoi zbroi za zasobamy vedennia informatsiinoi borotby] Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony. - Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy im. Ivana Cherniakhovskoho, 2014.-2.-s.20 - ISSN 2311-7249 **8.** Wars XXI Century: era information and psychological operations. Libya. available at:www.rizvanhuseynov.com/2011/05/xxi.html. **9. Martov I. V.** (2013) Forces Sweden [Vooruzhennyye Syly Shvecii] Zarubezhnoe voennoe obozrenie. №10- 631.- B. 6-11 **10. Melnik O. A.,** Chernova A. M. (2009) New challenges and threats require new approaches to defense: Swedish experience [Novi vyklyky ta zahrozy vymahaiut novykh pidkhodiv do oborony: dosvid Shvetsii] National Security and Defence - №1 - ed. CENTER RAZUMKOVA- S. 36-39 **11. Eye planet.** Stratehicheskyy deception: Chronicle psyhologicheskoy war against Libya available at: www.okoplanet.su **12. Branch** of psychological operations of the Armed Forces of Great Britain available at: <http://obmendoc.ru/files/users/ivanstudent/43/view/> **13. Peter V. Ostroukhov V** (2006) Modern technology and manipulation, information warfare and special information operations [Sychnasni tehnologii i metody sinformaciynoi viyny specialnyh operaciy] – K: Rosava, 2006. - 208 p **14. Pevcov G. Zalkin S. V.,** Sidchenko S. O. (2015) Analysis of the structure, functions and objectives of management information - psychological warfare in the armed forces of foreign countrie [Analiz struktury, funktsii ta zavdan orhaniv upravlinnia informatsiino – psykhologichnoi borotby v Zbroinykh Sylakh providnykh krain svitu] Nayka i Tehnologii Povitanyh Syl Ukrainy № 3 (20) ISSN 2223-456H **15. Polyakov S.,** Zmievisky G. A., Kurtov A. I., Potehensky A.Y (2012) Analysis and generalization of information and psychological operations NATO against Libya [Analis dosvidu i obobschenye psyhologicheskoy voiny stran NATO protiv Livii] Scientific works of Kharkiv Air Force University № 1 (30) **16. Pocheptsov H. H.** (2016) Modern information war [Suchasni informatsiini viiny. – Vyd. 3-tie, dopovnene ta pereroblene] - K. : Vyd. dim "Kyievo-Mohylianska akademiia" – 504 s **17. Prybutko P. S.,** Lukianets I. B. (2007) Information influences, role in society and the modern military conflicts [Informatsiini vplyvy: rol u suspilstvi ta suchasnykh voiennykh konfliktakh] – K. : Palyvoda A. V. – 252 s **18. Sergey Galushko** "Our main weapon against the Russians - a true" [Serhii Halushko: «Nasha holovna zbroia proty rosiian – tse pravda»] available at: <http://www.mil.gov.ua/ministry/zmi-pro-nas/2015/02/06/> **19. Tolubko V. B.** (2003) Information struggle (conceptual, theoretical, technological aspects): monograph. [Informatsiina borotba (kontseptualni, teoretychni, tekhnologichni aspekty): monografija] - K.: NAOU, -320 p **20. Furashev V. M.,** Lande D. V. (2009) Information operations through the prism monitoring and integration of Internet resources [Informatsiini operatsii kriz pryzmu systemy monitorynhu ta intehratsii Internet-resursiv] Pravova Informatica - № 2 (22). - P. 49-57